

వాల్మీకి రామాయణం- అరణ్యకాండ

63. త్రిషష్టితమః సర్గః - దుఃఖానుచింతనమ్

|| దుఃఖానుచింతనమ్ ||

స రాజపుత్రః ప్రియయా విహీనః కామేన శోకేన చ పీడ్యమానః |
విషాదయన్ భ్రాతరమార్తరూపో భూయో విషాదం ప్రవివేశ తీవ్రమ్ || 1 ||

స లక్ష్మణం శోకవశాభిపన్నం శోకే నిమగ్నో విపులే తు రామః |
ఉవాచ వాక్యం వ్యసనానురూప ముష్ణం వినిఃశ్యస్య రుదన్ సశోకమ్ || 2 ||

న మద్విధో దుష్కృతకర్మకారీ మన్యే ద్వితీయోఽస్తి వసుంధరాయామ్ |
శోకేన శోకో హి పరంపరాయా మామేతి భిందన్ హృదయం మనశ్చ || 3 ||

పూర్వం మయా నూనమభిప్సితాని పాపాని కర్తాణ్యసకృత్యతాని |
తత్రాయమద్యాపతితో విషాకో దుఃఖేన దుఃఖం యదహం విశామి || 4 ||

రాజ్యప్రణాశః స్వజనైర్వియోగః పితృర్విదాశో జననీవియోగః |
సర్వాణి మే లక్ష్మణ శోకవేగ మాపూరయంతి ప్రవిచింతితాని || 5 ||

సర్వం తు దుఃఖం మమ లక్ష్మణేదం శాంతం శరీరే వనమేత్య శూన్యమ్ |
సీతావియోగాత్ పునరప్యుదీర్ఘం కాష్ఠైరివాగ్నిః సహసా ప్రదీప్తః || 6 ||

సా నూనమార్యా మమ రాక్షసేన బలాద్ధృతా ఖం సముపేత్య భీరుః |
అపస్వరం సస్వరవిప్రలాపా భయేన విక్రందితవత్యభిక్ష్ణమ్ || 7 ||

తౌ లోహితస్య ప్రియదర్శనస్య సదోచితావుత్తమచందనస్య |
వృత్తౌ న్తనౌ శోణితపంకదిగ్ధౌ నూనం ప్రియాయా మమ నాభిభాతః || 8 ||

తచ్ఛక్ష్ణోక్తసువ్యక్తమృదుప్రలాపం తస్యా ముఖం కుంచితకేశభారమ్ |
రక్షోవశం నూనముపాగతాయా న భ్రాజతే రాహుముఖే యథేందుః || 9 ||

తాం హారపాశస్య సదోచితాయా గ్రీవాం ప్రియాయా మమ సువ్రతాయాః |
రక్షాంసి నూనం పరిపీతవంతి విభిద్య శూన్యే రుధిరాశనాని || 10 ||

మయా విహీనా విజనే వనే యా రక్షోభిరాహృత్య వికృష్యమాణా |
నూనం వినాదం కురలీవ దీనా సా ముక్తవత్యాయతకాంతనేత్రా || 11 ||

అస్మిన్ మయా సార్థముదారశీలా శిలాతలే పూర్వముపోపవిష్టా |
కాంతస్థితా లక్ష్మణ జాతహాసా త్పామాహ సీతా బహువాక్యజాతమ్ || 12 ||

గోదావలీయం సరితాం వరిష్ఠా ప్రియా ప్రియాయా మమ నిత్యకాలమ్ |
అప్యత్ర గచ్ఛేదితి చింతయామి నైకాకినీ యతి హి సా కదాచిత్ || 13 ||

వాల్మీకి రామాయణం- అరణ్యకాండ

63. త్రిషష్టితమః సర్గః - దుఃఖానుచింతనమ్

పద్మాననా పద్మవిశాలనేత్రా పద్మాని వానేతుమభిప్రయాతా |
 తదప్యయుక్తం న హి సా కదాచి న్మయా వినా గచ్ఛతి పంకజాని || 14 ||

కామం త్విదం పుష్పితవృక్షషండం నానావిధైః పక్షిగణైరుపేతమ్ |
 వనం ప్రయాతా ను తదప్యయుక్త మేకాకినీ సాఽతిభిభేతి భీరుః || 15 ||

ఆదిత్య భో లోకకృతాకృతజ్ఞ లోకస్య సత్యాన్మతకర్తృసాక్షిన్ |
 మమ ప్రియా సా క్య గతా హృతా వా శంసస్య మే శోకవశస్య నిత్యమ్ || 16 ||

లోకేషు సర్వేషు చ నాస్తి కించి ద్యత్తే న నిత్యం విదితం భవేత్తత్ |
 శంసస్య వాయో కులశాలినీం తాం హృతా మృతా వా పథి వర్తతే వా || 17 ||

ఇతీవ తం శోకవిధేయదేహం రామం వినంజ్ఞం విలపంతమేవమ్ |
 ఉవాచ సౌమిత్రిరదీనసత్త్వో న్యాయే స్థితః కాలయుతం చ వాక్యమ్ || 18 ||

శోకం విముంచార్య ధృతిం భజస్య సోత్సాహతా చాస్తు విమార్గణేఽస్యాః |
 ఉత్సాహవంతో హి నరా న లోకే సీదంతి కర్తృస్వతిదుష్కరేషు || 19 ||

ఇతీవ సౌమిత్రిముదగ్రపౌరుషం బ్రువంతమార్తో రఘువంశవర్ధనః |
 న చింతయామాస ధృతిం విముక్తవా
 న్సునశ్చ దుఃఖం మహదభ్యుపాగమత్ || 20 ||

ఇత్యార్థే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే త్రిషష్టితమః
 సర్గః || 63 ||

